

SLOVENSKI UČITELJ

VERI
VZGOJI
POUKU

VI. Letnik.

V Ljubljani 15. maja 1905.

Št. 5.

Umirovljeni ravnatelj.

Uradno umirovljenje g. Lapajneteta je pokazalo celi deželi, v kako žalostnem položaju je slovensko učiteljstvo Kranjske dežele. Časopisje je že objavilo mnogo podrobnosti, ki ilustrirajo ves slučaj, in zato se nam zdi, da nam ni treba navajati vseh podrobnosti, ker bi ponavljali samo stare stvari. Ob kratkem hočemo karakterizirati tu slučaj, ki se je pripetil ob času neomejene vlade tistega režima, ki si ga je želela in ki ga podpira večina kranjskega učiteljstva.

Ravnatelj Lapajne je čvrst mož pri 56. letih, torej v dobi, ko razni ravnatelji šele začutijo v sebi vse telesne in duševne zmožnosti postati nadzorniki. Starostna nesposobnost se ne more g. ravnatelju očitati tem manj, ker je sploh znano, da je ta mož delaven in soliden. Službena leta, ima jih 34, tudi niso še toliko po številu, da bi moral naš slavni deželni šolski svet z ozirom na naraščaj reči: dovolj dolgo si služil, mi te kako odlikujemo, samo pojdi in naredi prostor mlajšemu — seveda s polno pokojnino.

Torej glavnih vzrokov, ki pospešijo kako pravilno vpokojenje, ni bilo, vendar je naš c. kr. dež. šolski svet, v katerem sede kaki štirji ravnatelji, ali jih je še več, poslal ravnatelja Lapajneteta v pokoj.

In po dovršenem dejstvu in razmerah mora nastati vprašanje: Zakaj je vendar vpokojen? Ali je tako nezmožen, da ni za tako mesto, ali dela na ravnateljskem mestu nečast deželi, šoli in vsemu učiteljstvu, no ali pa se je komu zameril, celo kakemu članu vse častivrednega dež. šol. sveta?

Nezmožnosti gosp. Lapajnetu ne more in ne sme nihče očitati. Sedemindvajset let je vodil meščansko šolo v Krškem. Še predno so izvestni člani našega dež. šol. sveta začutili v sebi poklic reformatorjev na ljudsko-šolskem polju, je Lapajne že pisal knjige, katerih so se posluževali učitelji leta in leta pri poučevanju. To je storil zato, da bi koristil učiteljem in šoli, česar pa niso storili tlsti, ki so ga sedaj obsodili, ampak so se lotili ljudskega šolstva zato, ker jim je tako najbolj kazalo. Lapajne je bil pristaš tiste struje med učiteljstvom, ki poudarja, da je potrebno učiteljevo delovanje na gospodarskem polju, ker ondi se koristi narodu, a tudi učiteljstvo pridobiva na ugledu in veljavi. Njegova stroka je posojilništvo. To so pač stvari, ki kažejo, da je bil mož na svojem mestu v šoli in zunaj. Učiteljstvo je brez izjem ponosno nanj, čislán je v Krškem, kakor tudi v bližnji in daljnji okolici.

A še nekaj družega je, kar ga povzdiguje nad tiste, ki so njegovi sodniki. Dober Slovenec je in ne od tiste klike, ki vodi v trdem objemanju matere Germanije naš narodni spas. In samo to dejstvo, da ne soglašá z namerami takih Slovencev, ga je onemogočilo na ravnateljskem mestu v Krškem.

C. kr. nadzorniki strogo nemško-nacionalnega mišljenja — četudi slučajno slovenskega pokoljenja — so delovali že dolgo na tó, da ga odstranijo in namestijo s svojim možem. Dokler ni bil dež. šolski svet tako sestavljen kakor je sedaj, se tak atentat na svobodo in pravico učitelja ni mogel zgoditi. Sedaj je seveda drugače!

Nemško-nacionalni nadzorniki so se nasproti ravnatelju Lapajnetu posluževali tacega tona, ki je zaslužil, da ga bi bil ravnatelj odločno zavrnil. S sekaturami so ga hoteli prisiliti, da se jim prostovoljno umakne. Ko pa g. ravnatelj takim plemenitim željam še ni bil na razpolaganje, ga je naš dež. šolski svet poslal v pokoj. Pravimo: Naš c. kr. deželni šolski svet, v katerem opravljajo svoje posle — kako se imenuje tak posel v Lapajnetovem slučaju, naj se domisli vsak sam — dež. nadzornik gosp. Frančišek Hubad, dež. nadzornik g. Frančišek Levec, predsednik „Slov. Matice“ itd. g. Pezdič, zastopnik učiteljstva in potem še odposlanci nemško-slovenske zveze med temi nacionalen grof in voditelj narodno-napredne stranke, ki ga je volil bržkone tudi g. Lapajne v dobri nadi, da je to Stovenec, ki bi zastopal vsaj pravice in koristi Slovencev, čeravno se za malenkostne težnje posameznih volivcev ne utegne brigati. Ti gospodje, ne rečemo, da sò storili to iz prepričanja, so s svojim glasovanjem odločili usodo Lapajnetovo in usodo krške meščanske šole, ki postane brez dvojbe domêna nemški nacionalcev . . .

Za upokojenje dež. šolski svet ne navaja nobenega vzroka. To pa ne smete talmačiti tako, da se hoče prizanašati g. Lapajnetu — tako plemenita ta gospoda ni! — ampak za to, ker pravega vzroka za vpokojenje ni bilo, a resničnega vzroka se dež. šolski svet ne drzne navesti z ozirom

na pravnost. Ta vzrok si je ohranil izvestni intimni krog dež. šolskega sveta zase, a slovenske javnosti vendar sedaj niso mogli preslepiti.

Da so g. Lapajneti tudi pri odmeri pokojnine prikrajšali je bolj postranska stvar . . .

Čujemo, da je g. Lapajne vložil pritožbo na ministrstvo. Mi, ki imamo v tej stvari izkušnje, vemo, da bo ta pritožba imela minimalen uspeh. Dež. šol. svet je v tem slučaju toženec, a tudi sodnik v lastni stvari, ker ministrstvo bo odločilo le po informacijah in nasvetih dež. šol. sveta in to se pravi: Dež. šol. svet ne bo samega sebe obtožil. Mi mislimo: G. Lapajnetu bodo primaknili nekaj kronic in za dež. šol. svet bo stvar urejena . . .

Vprašanje pa je, ali moremo biti s tem zadovoljni Slovenci zlasti pa slovenski učitelji na Kranjskem? Mi pravimo, da ne! Ta slučaj naravnost kriči, da učiteljstvo nima pri sedanjih razmerah nobenih pravic, da je popolnoma odvisno od dež. šolskega sveta, ki se ravna po geslu: *K d o r n e p a r i r a , m o r a p r o č !*

In to je ravno žalostno! Bog daj, da bi vsaj ta slučaj vzdramil učiteljstvo in pognal v boj proti takemu zistemu, ki učiteljstvo samo vara in demoralizira, da ga lažje davi.

Kratka katehetika s praktičnimi pojasnili.

§ 11. *Domišljija.*

Domišljija je zelo imenitna stran dušnega delovanja in vpliva na vse druge dušne moči. Katehet jo mora upoštevati v didaktičkem in vzgojilnem oziru.

1. V didaktiki je fantazija jako koristna pomoč zlasti v tem, ker za abstraktne nauke kar sproti snuje primerne konkretne slike, napravlja med poučevanjem neke postojanke za spomin in posebno med zgodovinskim pripovedovanjem živo pred oči stavi daljne kraje, tuje osebe itd., kakor da bi se dogodki preteklih časov vršili zdaj pred nami.

Ako je bila, n. pr. dobro razložena definicija: *Kaj je katoliška cerkev?* si je fantazija skoro za vsako besedo napravila obširno in določno sliko. Pri besedi „vidna družba“ hitro obkroži vesoljni zemeljski krog ter izloči izmed vsega človeštva kristjane in izmed kristjanov katolike, pa pritegne še njih ogromno število 270 milijonov. Ob besedah „iste nauke . . . iste zakramente . . .“ bliskoma pokaže po vsem svetu neštete katoliške učilnice in cerkve, kjer se prav tako uči verouk, delé sv. zakramenti, obhaja služba božja in bero nabožne knjige, kakor pri nas. Beseda „papež“ pa jo hitro odvede v središče katoličanstva, v večno mesto, kamor so za občevanje s sv. očetom takorekoč napeljane ceste in steze vesoljne zemlje. Na ta način postane nauk res dušna last ter ne izgine tako lahko iz spomina.

Otroci imajo sicer živo domišljijo, vendar jim ne more tako ročno napravljati potrebnih slik, ker nimajo še izkušnje. Ker si pa ni mogoče zapomniti nobene abstraktne reči brez dušne slike — phantasma so jo imenovali stari —, si nevedna deca prireja napačne in nedoločne slike, ako

se ji ni reč dovolj pojasnila. S konkretnim pojasnilom pa že katehet sam poskrbi v otrokovi duši podlago za take slike.*)

O Adamu in Evi, n. pr., pravi katekizem: *«Imela sta globoko spoznanje in voljo nagnjeno k dobremu.»* S to golo abstraktnostjo si otroci ne morejo sami naslikati dovolj krepke slike o vzvišenosti človeške narave pred grehom. Naj jim pomaga katehet, morda tako-le: *«Otroci, gotovo že poznate več dobrih, prav dobrih ljudi. Jaz jih poznam še veliko več. Mnogo takih, katere sem zelo čislal, je že pomrlo. Bili so tako blagi, tako dobri, da smo se milo jokali takrat, ko smo jih spremljali k zadnjemu počitku. Vendar tako dobrega, tako blagega, tako izvrstnega človeka ni bilo na svetu in ga ne bo (razun Marije, prečiste Device), kot sta bila Adam in Eva pred grehom. Kako popolna sta bila že po telesu, na katerem ni bilo znamenja nikakršne bolezni, nobene hibe ali napake! Kako plemenit je bil njun obraz, na katerem se je razcvetevala vzorna nedolžnost... Kako izvrsta sta bila pa šele na duši! Dve vrlini sta, po katerih se nam takoj prikupi izvrsten človek: bister um in blago srce. Kako čislamo in slavimo bistroumne in učene može! A tako bistre glavice pozneje ni bilo nikjer več... In to lepo, plemenito, zlato srce, ki sta ga imela Adam in Eva! Tako dobrega srca si niti ne moremo prav domišljati, ker zdaj po grehu ga ni nikjer več enakega... O, zakaj je pač prišel greh, ki je razdejal to vzvišeno blagodušnost! — Na enak način se primerjaje opiše vzvišenost brezmadežne Device, ki je bila že v svojem začetku takšna kot Adam in Eva pred grehom, pa se je še izpopolnjevala, ker je vedno sodelovala z milostjo božjo. (Cf. Voditelj I. str. 126.)*

Fantazija tudi v tem mnogo koristi pri pouku, ker vzbuja in poživlja pozornost in zanimanje, torej pazljivost, ki je prvi pogoj uspešnega učenja.

2. Na vzgojo ima fantazija blagodejen vpliv, ako se prav rabi; jako kvarna ji je pa zloraba fantazije.

a) Domišljija najbolj deluje na čustva in po njih tudi na voljo. Zato katehet čestokrat vzbujaj blaga, plemenita čustva s takimi sredstvi, ki živo delujejo na fantazijo; z enakimi sredstvi pa deluj tudi na to, da se deci pristudijo slaba in nenravna čustva. Za to se mnogokrat nudi priložnost v katekizmu in še bolj v zgodbah.

Ko n. pr. razlaga stvarstvo božje, naj vzbudi v detinskih srcih hvaležnost do neskončno dobrotljivega Boga — s pomočjo fantazije, tako da podrobno našteva božje darove in opiše veliko bedo, ki bi nastala, ako bi jih ne imeli. S povestjo bo najlažje dosegel svoj namen, morda po Krištof Šmidovi (prikrajšano): Bil je deček, ki so ga roparji še majhnega uropali in odvedli v svoje podzemeljsko bivališče, kjer je prebil več let in ni nikdar videl belega dneva ter nobene onih lepih reči, ki nam jih vsak dan kaže v naravi. Nekega dne pa se mu posreči, da pride skoz podzemeljski rov na površje zemlje. Oj, kako se začudi, kako strmi, ko zagleda toliko poprej neznanih lepotij! *«Le kdo je prižgal tam gori ono krasno, zlato svetilko, ki tako močno razsvetljuje vse naokrog!»* ves osupel poprašuje. Ne gre mu v glavo, kako to, da se vedno više pomika, *«da bi je ne dosegel niti z najvišjega drevesa»*. — Kdo jo neki drži in dalje pomika? — Kdo hodi tja gor olje naljivat? In ob solnčnem zatonu otožno vzdihne: *«Oj, oj, zdaj se bo svetilnica v jezero pogreznila; ugasnila bo in našega veselja je konec!»* — Enako je strmel, ko je opazoval cvetice, zelišča, drevesa, oblake, dež, vode... K sreči je naletel na pobožnega puščavnika,

*) Iz otroških let se spominjam, kako so me doma mučili z definicijo o sv. birni: *«Sv. birna je zakrament, v katerem skoz pokladanje škofovih rok»* itd. Zapomnil sem si to na tak način, da sem si naslikal v otroški domišljiji dva stebriča s počeznim nastavkom, slično kakor so mi bili znani podboji pri durih. Tako sem se naučil polagoma in pripovedoval materi, kar so hoteli vedeti, a razumel pa seveda nisem.

ki ga je lepo poučil o božjem stvarstvu ter mu rekel med drugim to-le: „Glej, ljubo dete, vse kar vidiš, je ustvaril Bog. On je postavil oni modri obok, ki ga imenujemo nebo. On je vžgal sonce in vodi njegov tek; sonce pa nam da gledati božja dela in nam sveti pri naših opravilih; sonce ogreva sad, da zori in se kuha kakor jedila pri ognju. Bog nam pošilja krepilnega dežja iz oblakov; na njegovo povelje vrejo studenci iz zemlje; da si mi in živali gasimo žejo. Bog je ustvaril travo in cvelice in jim podelil krasno barvo in vonjavo . . . Po njegovi dobroti prinašajo drevesa sladkega sadja, nam dajejo v vročih dnevih hladne sence in nas z lesom grejejo po zimi. Bog sam je naučil ptičice peti . . . Kar potrebujemo za stanovanje in počitek, vse prejmemo iz božje roke. Vse kar vidiš, je Bog ustvaril le zavoljo nas . . . in ako mu bomo zvesto služili, sprejel nas bo enkrat v sveta nebesa, kjer je neizmerno več lepote in veselja kakor tu na zemlji . . .“ Solze so oblile lica dobremu dečku, ko je slišal toliko lepega o svojem ljubem Očetu nebeškem, ki ga doslej še ni poznal. O, tudi vam, ljubi otroci, bi solzica hvaležnosti zaigrala v očeh, ko bi hoteli natanko in drobno šteti in tehtati neskončno dobrotljivost božjo, ki se kaže v veličastnem stvarstvu božjem. Da smo tako hladni, pride odtod, ker smo že preveč navajeni dobrot božjih in jih ne znamo ceniti, ker premalo mislimo.

b) Domišljija pa vpliva tudi neposredno na voljo in jo mnogovrstno vodi do tega, da se ustavlja grehu in se odločuje za čednosti in dobra dela.

α) Fantazija šele prav pripravi naše spoznanje do tega, da izprevidimo grozovito zlobnost greha in iz njega izviraajočo časno in večno nesrečo, pa tudi lepoto čednosti in njenih zaslug. Fantazija nam podaje ključ do pravega kesanja in stalnega poboljšanja.

Živa domišljija je pomagala izgubljenemu sinu, da je tako jasno izprevidel svoje žalostno stanje na tujem in ono radostno srečo, ki bi jo lahko imel v očetovi hiši, ter ga tako dovedla do bridkega kesanja in odločnega sklepa. Domišljija tudi nam pomaga tako živo premišljevat i nadnaravne nagibe h kesanju, da se nam res vzbudi v srcu „žalost in stud nad storjenimi grehi“, nadnaravni (popolni) kes. Cf. Katekizem vpr. 658. in 663. ter dr. Pečjak „Večno življenje“ str. 172. itd.

β) Fantazija nas navdušuje za bogoljubno življenje zlasti s tem, ker nam predočuje vzorno delovanje vrlin in svetih ljudi ter vzpodbuja k posnemanju; ker nam živo slika neprecenljivi venec zmage in neskončno veliko plačilo ter tako vzbuja pogum in vztrajnost v dušnem boju; in ker podaje naši volji še drugih krepkih nagibov.

Zato je katehetova dolžnost, da živo opisuje vrline in dela odličnih zgodovinskih oseb. Naj se ne zadovoljuje s tem, kar podaja šolska knjiga, marveč naj podrobno in natančneje razpleta, da si more mlada domišljija naslikati res vzvišene ideale, ki so vredni, da jih posnemamo, da bi se povzpeli do slične plemenitosti. Osobito naj živo in navdušeno opisuje veličanstvo našega Gospoda Jezusa Kristusa, za kar se mu premnogokrat nudi primerna priložnost.*) — Tudi raznovrstne nagibe za bogoljubno življenje naj večkrat temeljito razkazuje, ker naravnost vzpodbujajo našo voljo. To se tudi v navodilih za premišljevanje po metodi sv. Ignacija posebno poudarja: človek naj se izogiblje hudega in naj dela dobro, ker je spodobno, koristno, prijetno, lahko, potrebno (dolžnost).

c) Domišljija je pa večkrat zelo nevarna dušni lepoti. Iz tega, kar otrok opazuje novega in kar ima že od poprej v spominu, snuje fantazija predstave — dušne slike, ki so plemenite in krasne, ako je bila

*) „Poleg bibličnih zgodb so posebne cene posamezne legende ali življenje svetnikov, junakov npravnega življenja. Pametno in spretno odbrane legende so popolnoma primerne, da so ljudstvu v zgled, da fantaziji dajejo pravo smer in podpirajo načela, ki so merodajna za vse življenje.“ (Keller, Volksschulkunde § 43.)

sprejeta snov čista, grde in ostudne pa, ako je duh že vzprejemal nečedne in podle snovi. Pač velika nesreča za vsakogar, ki ima okuženo, otrovano fantazijo.

Sveto dolžnost ima torej vsak vzgojitelj, da odstranja vse, kar bi utegnilo onečistiti gojenčevo domišljijo. Občevanje, berilo, slike . . . so čestokrat oni umazani dotoki, po katerih se zastruplja ta prelepi dušni dar. Kolikrat se greh in zlobnost slika in opisuje v lepem in vabljevem svitu, čednost in poštenost pa v mračni, tožni in neprikupljivi luči. Vzgojitelj čuvaj sam in vedno priporočaj čuječnost tudi svojim gojencem!

Tudi naj katehet ne pozabi, da je fantazija le bolj pomožna dušna sila in da imata glavno nalogo um in volja. Torej bi ne bilo prav, ko bi pretiraval ter preobkladal katehezo s zgodbicami in zgledi. To bi kratilo jasnost in temeljitost v pouku, v vzgoji bi pa pospeševalo ono neplodno sentimentalnost, ki pogreša tako potrebne kremenite volje — značajnosti.

Da se gojenec ne zasanjari v ono megleno naziranje, ki si v zračnih višavah ustvarja tak svet, kakošnega nikjer ni, naj se vrši vsa operacija, ki zadeva fantazijo, na reelni podlagi zgodovine in izkušnje. Kjer opazi vzgojitelj preživo domišljijo, naj jo izkuša omejevati in brzdati v tem zmislu.

§ 12. Čustva.

Dasi psihologija ne priznava čustev za posebno dušno moč, jih vendar katehetika ne sme prezirati, ker so pri vzgoji zelo vplivna zlasti na voljo. Sicer hitro minejo, a če se večkrat ponavljajo, popuste v duši nekaj stalnega, kar se navadno imenuje čut n. pr. čut za resnico, dostojnost, usmiljenost, pobožnost. . . .

Čustva so lahko prijetna ali neprijetna. Prijetnim čustvom n. pr. prištevamo: veselje, upanje, strmenje, spoštovanje, češčenje, hvaležnost, ljubezen itd. Neprijetna pa so n. pr.: žalost, kes, stud, strah, skrb, obupnost, jeza, usmiljenje, sočutje (v žalostnih dogodkih) itd. V nravnem oziru so lahko dobra in koristna ali pa slaba in škodljiva. Ljubezen do Boga, staršev, dobrotnikov itd. je dobra; ljubezen do prepovedanih reči, nečimerne slave, nevarnih veselje itd. je slaba. Strah božji, strah pred grehom, pohujšanjem itd. je koristen strah; strah pred slabimi ljudmi, strah radi težav, ki jih prizadeva služba božja, pošteno in sveto življenje itd., je škodljivo čustvo. . . .

O uporabi čustev pri verouku je zlasti pomniti:

1. Dobra čustva naj katehet vzbuja, kolikorkrat se mu nudi primerna priložnost v katekizmu ali zgodbah; slaba pa naj zatira s tem, da vzbuja stud in odpor proti njim.

Največkrat vzbujaj v mladih srcih strah božji, občudovanje in češčenje božjega veličanstva, stud nad grehom, ljubezen do Boga. . . V to svrhu posebno izdatno izkoriščaj temeljito in večkratno razlago lastnosti božjih. Pred vsem pa naj čestokrat pride na vrsto hvaležnost. Živo opisuj otrokom, koliko dobrega so že prejeli od Boga, sv. Cerkve, svojih dobrih staršev, duhovnikov, učiteljev itd. To bodi tako-rekoč ztata nit, ki naj bi prepletala vse katehetsko poučevanje. Zakaj človek, ki je resnično hvaležen Bogu in svojim zemeljskim dobrotnikom, ne more biti zloben. Saj še zverj in uporno živino kroté s tem, da si jih izkušajo z dobroto pridobiti.

2. Metodično naj se postopa tako-le: a) Že ob pripravljanju naj si katehet odbere tak moment, ki je primeren za vzbujanje kakega čustva (oziroma studa proti njemu). b) Tak moment naj podobno in živo naslika v kratkem akroamatičnem nagovoru, da se po vzplamteli otroški

fantaziji v nemajo tudi otroška srca. *c)* Sam naj obtem tudi sledi svoji fantaziji in se ogreje in navduši za dotični predmet; zakaj le to, kar pride od srca, gre tudi do srca. *d)* Ako sam čuti, kar želi, da bi čutili njegovi učenci, mu bo tudi lahko zadeti pravi glas in poudarek pri govorjenju.

N. pr. s t u d n a d g r e h o m bi katehet obudil v otroških srcih, ako prav živo opisuje nesrečo prvih staršev. Morda nekako tako-le: Veliko žalostnih dni je že bilo, kar svet stoji, a tako žalostnega pač ni bilo nobenega kot takrat, ko sta Adam in Eva morala za vselej zapustiti prelepi raj! Marsikatero srce je že žalovalo na zemlji, a (razun Jezusovega in Marijinega srca) pač nobeno bolj nego Adamovo in Evino takrat, ko sta se poslavljala od onega presrečnega vrta! Premnogo solz se je že prelilo, kar hodi človeštvo po zemlji, a malo jih je bilo tako grenkih, tako gorkih, kakor one, ki so kapale Adamu in Evi po užaljenem licu na tla izgubljenega raja, ko sta ga zapuščala! Otroci, pohitimo v mislih nazaj, preskočimo tisočletja, ki so minila od takrat — vstopimo se k vratom rajskega vrta in glejmo našega prvega očeta, našo prvo mater ob prežalostnem odhodu: Kako jima solze kapljajo na tista tla, kjer doslej nista čutila nobene neprijetnosti, marveč sta uživala le samo radost; — pogledite, kako se milo ozirata nazaj po onih blaženih prostorih, kjer sta se tolikrat pogovarjala kot prirčno ljubljena otroka z nebeškim Očetom; — pogledite ju, kako kliče ta prijazno k sebi živali, kot poprejšnje dni, a živali so postale divje, rjovejo in bežijo od njiju ali pa se jima ustavljajo; pogledite ju, kako se strahu treseta, kako proseč povzdigujeta roke, da bi smela še ostati, a prepozno je, greh je storjen, kazen je izrečena: iz vrta morata — angel se vstopi z ognjenim mečem. Presrečni vrt jima je odslej le v tožnem spominu, a lastnina jima je nerodovitna puščava, kjer morata trdo delati. O kolik razloček med poprej in zdaj! O kolikrat se pogovarjata o nekdanjih preradostnih dneh in primerjata sedanje trpljenje s poprejšnim rajskim srečnim življenjem, bitko obžalovaje svoj greh. Glejte, kaj stori greh, en sam greh! In vendar ste, otroci, tudi vi bili tako nespametni, da ste posnemali Evo in Adama ter delali, kar je Bog prepovedal, in niste hoteli delati tega, kar je zapovedal on — Najsvetejši! Z našim očetom Adamom in našo materjo Evo povzdignimo še mi roke in obudimo srčno kesanje... (Cf. str. 73. o vernih dušah; str. 96. o hvaležnosti.)

Lepo se doseže namen, ako se v podobi kratke molitvice vzbudi dotično čustvo.

O sv. Frančišku Ksav. je zapisano, da je tako-le učil divjake ter opominjal misijonarje, naj tudi enako učé. Odkril se je, molil očenaš in začel apostolsko vero. Ob koncu prvega člana je vprašal: Ali verujete ta članek, da... Odgovor: Verujemo z božjo pomočjo. Potem je nadaljeval: O Gospod Jezus Kristus, daj nam milost, da bomo mogli verovati ta član sv. vere! Da bi mogli, molimo očenaš, vsak naj ga moli natihem! . . Recite z menoj: „O sveta devica Marija, Mati božja, izprosi nam od Boga to milost, da bi trdno verovali ta član sv. vere; in da res dosežemo to milost, molimo vsak zase češčenarijo“. In tako po vsakem članu.

Vzbujanje čustev pa naj ne traja predolgo; zlasti tukaj preveč naenkrat ni dobro. Saj se že naša narava protivi predolgemu čustvovanju. Naj se ne ponavlja prevečkrat, ker bi tako deloma izgubilo svojo moč, deloma pa tudi gojilo brezpotrebno sentimentalnost. Tudi naj se ne pretirava; za oživljanje fantazije naj se opisuje le tako, kakor je v zgodovini res bilo ali utegnilo enako biti, in kakor je po izkušnji še zdaj mogoče. Vse bodi v mejah dostojnosti.

Navadno se ta operacija vrši proti koncu kateheze; vendar se radi izpremembe uvrsti lahko tudi drugod, v začetku, v sredi ali kjerkoli se med poukom nudi ugodna priložnost.

Okrožnica Pija X. o krščanskem nauku.

Dné 15. aprila je izdal Pij X. okrožnico o krščanskem nauku, se ozira pred vsem na italijanske razmere. V Italiji je mnogo cerkvâ, toda malo pouka o verskih resnicah. Cerkveni govori so običajni le v postu in o večjih praznikih; v šoli ni obveznega verskega pouka. Te razmere je imel Pij X. pred vsem pred očmi, ko je izdal omenjeno okrožnico. Sicer pa se obrača sv. oče v okrožnici na vse škofije in je zato okrožnica važna za katehete sploh.

Najpreje toži Pij X. o splošni verski mlačnosti in neveri, katere je največ kriva velika nevednost. „Če pa govorimo“, pravi sv. Oče, „o ljudski nevednosti v verskih rečeh, ne mislimo samo nižjega ljudstva, marveč tudi in še prav posebno one, ki so popolnoma izvedeni v svetnih vedah, z ozirom na vero pa žive nezmiselno, kakor ravno nanese slučaj. Težko je povedati, v kaki temi tavaajo ti ljudje; in kar je še bolj obžalovanja vredno, oni so pri vsem tem popolnoma mirni. Tako žive do konca svojega življenja; zadnje trenutke bi bilo treba pred vsem obujati ljubezen do Boga, toda mesto tega se mora duhovnik truditi, da vsaj takrat splošno pouči bolnika o najvažnejših verskih resnicah, brez katerih se ni mogoče zveličati. Navadno pa je nevednost bolnikova tako velika, da se mu zdi duhovnikov trud odveč in misli, da lahko brez skrbi nastopi strašno pot v večnost, ne da bi se preje spravil z Bogom.“

Z nevednostjo in nevero pa se po besedah Pijevih družji nenravnost. Pokvarjeni človeški volji je treba voditelja. Ta je po naravi razum. Če ta nima prave luči, potem slepec slepca vodi in oba padeta v jamo. Samo Jezusov nauk nas pouči o pravem dostojanstvu človekovem. Otroci nebeskega Očeta smo, ustvarjeni po njegovi podobi, določeni, da bi se kdaj večno veselili z njim. Iz tega glavnega nauka Kristusove vere izvira sama po sebi zapoved ljubezni do bližnjega in prave ljubezni do samega sebe, ki zahteva od nas, da živimo za Boga in za večnost. „Vemo“, pravi sv. Oče, „da je pokvarjeno srce lahko združeno tudi z vero. O da bi nas ne učila tega izkušnja! Vendar trdimo, da ni mogoča dobra volja tam, kjer tava razum v nevednosti. Kdor hodi z odprtimi očmi, seveda lahko tudi zaide s pravega in varnega pota. Kdor pa je slep, ta je v gotovi nevarnosti. Poleg tega nam npravna popačenost še vedno daje upanje, če le luč vere še ni popolnoma ugasnila. Če pa se popačenosti vsled nevednosti pridruži še nevera, je rešitev komaj mogoča in pot v pogubo je odprta.“

Iz tega izvaja sv. Oče posledice za vse duhovnike, pred vsem za dušne pastirje. Zelo pohvalno se izraža Pij X. o napravah, ki so jih v zadnjem času uvedli duhovniki v prid ljudstvu, vendar pa smatra kot najvišjo in najvažnejšo duhovnikovo dolžnost, da uči ljudstvo. Zato pravi tudi tridentinski cerkveni zbor, da je prva in najsvetejša dolžnost dušnega pastirja verski pouk. Benedikt XIV. je celo določilo tridentinsko povzel v kratkih besedah: „Dve dolžnosti je predvsem naložil trid. cerkveni zbor dušnim pastirjem. Prvič, da imajo vsak praznik cerkven govori o božjih stvarih. Drugič, da

poučujejo otroke in nevedne v temeljnih нравnih in verskih resnicah.“ Sv. oče opozarja na to, da same takozvane pridige ne zadostujejo, treba je tudi še pravih katehez. „Pridiga o evangeliju je namenjena tistim, ki so že poučeni v temeljnih verskih resnicah, katehetični pouk pa je ono mleko, katero po besedah sv. Petra zahtevajo oni verniki, ki so v veri še podobni otrokom.“

O nalogi katehetičnega pouka pravi sv. Oče: „Kateheza naj vzame vsakokrat eno resnico in to pojasni od vseh strani; ker pa mora biti cilj vsega verskega pouka, da se poboljša življenje, zato mora katehist primerjati to, kar zahteva Bog, z onim, kar delajo v resnici ljudje; na to naj s primernimi vzgledi iz sv. pisma ali cerkvene zgodovine ali iz življenja sv. mož pokaže poslušalcem, kako naj uredijo svoje življenje; sklene naj s krepkim opominom zato, da sovražijo poslušalci greh in slede kreposti.“

Katehetični pouk je po besedah Pija X. podlaga vsemu drugemu verskemu pouku. O njem veljajo besede Gospodove (Iz. 50, 10. 11): „In kakor pada dež in sneg z neba in se ne vrača nazaj, ampak napaja zemljo, jo namaka ter jo dela rodovitno, tako bo beseda, ki pride iz mojih ust; ne bo se vrnila k meni prazna, ampak izvršila bo, kar hočemo in dosegla bo, za kar jo pošiljam.“ To je gotovi uspeh katehetičnega pouka, ki je važnejši kot umetni cerkveni govori in obširni vednostni spisi. „Če zastoj upamo, da nam bo dala zemlja žetev“, pravi sv. Oče, „čeprav nismo sejali, kako bi mogli pričakovati, da bo prihodnji rod kreposten, če ne dobi mladina o pravem času potrebnega verskega pouka? S kakšno pravico moremo sklepati, da bi smeli v naših, veri odtujenih časih malomarneje opravljati ali celo popolnoma zanemarjati dolžnost, ki nam jih nalaga katehetični pouk. Saj je pisal apostol: „Vera pride od poslušanja, poslušanje pa po besedi Kristusovi.“ (Rim 10, 17), in da bi pa povedal, kako potreben je pouk, je pristavil: „Kako bodo pa poslušali, če ni nikogar, ki bi jim govoril?“ (Rim 10, 14.)

Proti koncu pa sv. Oče določa glede verskega pouka več stvari, izmed katerih se ozirajo nekatere le na italijanske razmere. Tako pravi prva točka, da morajo vsi župniki vse nedelje in praznike celo uro poučevati iz katehizma dečke in deklice v tem, kar mora vsak verovati in storiti, da se izveliča. Dalje morajo o gotovih časih več dni zaporedoma pripravljati otroke, da bodo vredno prejeli sv. zakramente. Isto morajo storiti vsak delavnik v postnem času. Kjer bi duhovniki sami ne bili kos temu delu, tam naj si privzamejo v pomoč lajike, posebno ude tako zvanih družb krščanskega pouka, ki naj se po možnosti ustanove v vsaki župniji. V večjih mestih, posebno kjer so liceji in gimnazije, naj se oskrbe posebni tečajji za verski pouk. Pa tudi za odrasle naj bodo vse praznike poleg navadnega cerkvenega govora še kateheze, pri katerih naj se v štirih ali petih letih obravnavajo vsi glavni verski nauki.

Slednjič opominja sv. Oče vse, ki poučujejo verske resnice, naj ne govore nepripravljani, marveč naj se kolikor mogoče marljivo pripravljajo na kateheze. Tudi naj ne iščejo pri svojem pouku človeške modrosti, marveč naj govore priprosto in posnemajo pri tem vzgled božjega Odrešenika, ki

je tudi govoril ljudstvu le v prilikah. Ravno tako so učili apostoli, o katerih pravi Gregor Veliki: „Skrbeli so zato, da so neomikanim narodom govorili umljive stvari, ne pa visokih in težkih.“ Glede vere pa moramo dandanes večinoma vse prištevati neomikanim. „Nikakor pa si“, pravi sv. Oče, „ne sme kdo misliti, da ni treba nič truda in premišljevanja za predmet, ki se mora učiti poljudno. Veliko ložje je dobiti govornika, ki govori mnogo in izvrstno, kot kateheta, ki bi poučeval res hvalevredno. Naj bo kdo še tako nadarjen, tega naj se vedno spominja, da ne bo nikdar s pridom poučeval ljudstva ali otrok v verskih resnicah, če se ni po mnogem premišljevanju preje pripravil. Zelo se moti, kdor se zanaša na ljudsko neizkušenost in neokretnost in misli, da v tej stvari sme ravnati lahkomišljeno. Nasprotno, čim manj omikane poslušalce ima kdo, tem večje marljivosti mu je treba, da prilagodi tako vzvišene resnice slabi neumljivosti neveščih, katerim so te resnice za večno izveličanje ravno tako potrebne kot razumnim.“

K sklepu se obrača sv. Oče do škofov, katere prosi naj uvažujejo njegove besede in sklepa okrožnico z lepimi besedami Mojzesovimi: „Kdor je Gospodov, naj se pridruži meni.“ (2 Moz. 32, 26.)

Rjavi hrošč.

(Učna slika.)

Učila: Živ rjavi hrošč, (najbolje, ako ga ima vsak učenec); jajčeca, ogrci, bube (v špiritu); objedeno listje in korenine; veje raznih dreves, konoplje; stenska slika o rjavem hrošču.

Formulirani stavki:

A. *Biološki opis.*

1. Gorkega pomladanskega dné prileze rjavi hrošč iz zemlje.
2. Nato se dvigne ter si letaje išče primerne bivališča.
3. Pod trdima roženastima pokrovkama ima mehki, zloženi kožnati krili.
4. Podnevi in ob slabem vremenu sedi mirno na listju, ob toplih večerih pa glasno brné leta od drevesa do drevesa.
5. Drevesno listje in cvetje je njegov živež. Najljubši so mu hrast, bukev in divji kostanj, pa tudi sadnemu drevju ne prizanaša.
6. Pri iskanju živeža mu posebno dobro služijo velike, črne, sestavljene oči ter členasti, na koncu listasti tipalnici.
7. Listov se oprijemlje z ostrimi, kaveljčastimi krempljci, ki jih ima na treh parih členastih nog.
8. Z zgornjimi, kleščam podobnimi čeljustmi odščipuje delce listov in cvetov ter jih z grizočimi spodnjimi čeljustmi dobro premelje.
9. Rjavi hrošč je zelo škodljiv.

B. Šematični opis.

10. Rjavi hrošč je okornega telesa.
11. Telo ima glavo, oprsje in zadek.
12. Zadek se okončuje v dolgo, navzdol zavihano ost.
13. Rjavi hrošč je sploh črne barve, samo pokrovki, tipalnici in noge so rjave; ob straneh zadka pa ima trioglate, bele pege.
14. Rjavi hrošč je žuželka.

C. Preobrazba.

15. Rjavi hrošč živi le malo časa.
16. Samice se zarijejo v zemljo in ondi odlože po 20—30 belih, kakor konoplja debelih jajčec.
17. Iz teh se izležejo črvom podobne, zelo škodljive ličinke, ki izpodjedajo rastlinam koreninice. Imenujemo jih ogrce ali podjede.
18. Vsako jesen se zarijejo globokeje v zemljo, kjer prespe vso zimo.
19. Tretje poletje se v izdolbenih jamicah zabubijo.
20. Že čez nekaj tednov pa se iz bube razvije popoln hrošč, ki prileze spomladi četrtega leta iz zemlje.
21. Leto, v katerem se prikaže mnogo rjavih hroščev, imenujemo hroščevo leto.

D. Zatiranje.

22. Rjavega hrošča in ogrce moramo na vso moč zatirati.
23. Hrošče otresamo in pokončujemo najlaže ob mrzlih in oblačnih jutrih.
24. Tudi ptice, netopirji, ježi in nekatere druge živali pridno zatirajo hrošče.
25. Najhujši sovražnik ogrcev je pa krt.

* * *

Priprava in napoved smotra: Glejte, danes sem vam pa prinesel živo živalico v šolo. Ali jo kdo že pozna? Letos se je pokazalo posebno veliko rjavih hroščev, ki nam bodo lahko mnogo škode napravili, ako se ne bomo nič zmenili za nje. Da bodete pa tega škodljivca bolje poznali, si ga bomo danes natančneje ogledali.

Podajanje:

A. Biološki opis.

Kdo je že letos videl rjavega hrošča? Kdaj si ga ti videl? Kdaj ti? Kateri letni čas pa je sedaj? Kdaj se začne pomlad? Ali ste takrat že tudi videli rjavega hrošča? Zakaj ne? (Ker je bilo še premrzlo.) Rjavi hrošči se prikažejo v gorkih pomladanskih dneh. Ali veš, odkod je prišel rjavi hrošč, ki si ga ti videl? Po zimi biva rjavi hrošč v zemlji. Gorko pomladansko solnce pa ga prebudi iz zimskega spanja in začne si delati pot skozi otajano prst. Z glavo rije naprej, s sprednjima nogama pa brska prst na desno in levo.

Pomnite! Gorkega pomladanskega dné prileze rjavi hrošč iz zemlje. Ponovi, *A! B! C!* Da si bomo stavke, ki se jih bomo naučili,

lažje zapomnili, bom vselej kaj malega napisal na šolsko tablo. Za ta stavek bom napisal: Kdaj se prikaže? (To velja za vse sledeče formulirane stavke.)

Rjavi hrošč je prišel sedaj v popolnoma nov kraj. Mislite si tujca, ki pride prvič v naš kraj in namerava tu dalj časa ostati. Kaj si najprej poišče? (Stanovanje.) Kako pa imenujemo kraj, kjer stanujemo, kjer bivamo, še drugače? (Bivališče.) Kaj si mora torej tudi rjavi hrošč, ki je prišel v nov kraj, najprej poiskati? Ali pa tujec, ki pride v naš kraj, lahko takoj dobi stanovanje, kakršno si želi? Včasih pač; pogosto pa mora iti od gostilne do gostilne, da slednjič dobi sebi primerno bivališče. Tako tudi rjavi hrošč. Ko prileze iz zemlje, se dvigne ter leta tako dolgo okoli, da dobi primerno bivališče.

Rekli bomo: Nato se dvigne ter si letaje išče primernega bivališča.

Kdo je že videl, kako hrošč zleti? Povej nam, kaj je hrošč naredil, predno je zletel? (Učenec pripoveduje — seveda, kakor se more ravno izraziti — kako hrošč vzdigne pokrovki, razpne krili ter odleti.) Kako imenujemo pri pticah one dele telesa, s katerimi letajo? (Peruti.) Pri hrošču pa imenujemo to, s čimer leta, krila. (Se pokažejo na razpetem hrošču ali na podobi.) Potipaj nalahno ta krila! Kakšna so? (Mehka.) Ali se ta krila vedno vidijo? Ali jih pri tem hrošču vidiš? Kje pa so? (Učenec se izrazi po svoje.) Kako imenujete ono kuhinjsko orodje, s katerim mati pokrivajo lonce? (Pokrovke.) Tudi pri hrošču vidimo pripravo, s katero pokriva svoja krila. Kako jih bomo torej imenovali? Pokaži jih! Ali so pokrovke tudi mehke? (Trde.) Kaj pa je večje, pokrovke ali krila? Kako pa more skriti krila pod pokrovke, ker so te manjše, kakor pa krila? Ker tega gotovo še niste nikdar slišali, vam bom to sam povedal. Pokrovke so iz neke rogu podobne snovi; rekli bomo, pokrovke so roženaste. Katere živali imajo kaj roženega? (Rogovi in parklji goved, konjska kopita . . .) Ali ima tudi človek kaj roženega? (Nohti.) Krila pa niso rožena, podobna so tankim kožicam; pravimo, da so kožnata. Združimo, kar smo slišali o pokrovkah in krilih.

Pod trdima, roženastima pokrovkama ima mehki, zloženi, kožnati krili.

Kdaj si videl hrošča, podnevi ali zvečer? (Podnevi.) Kje si ga opazil? (Sedel je na drevesu.) Ob slabem vremenu sedi tudi na listju. Kdo je pa videl rjavega hrošča zvečer? Ali je tudi na listju sedel? (Letal je okoli) Včasih leti prav mimo nas. Ali ga kaj slišimo? Kdo zna posnemati njegov glas? Kedar hrošč leta, glasno brni. Navadno leta okoli ali vsaj blizu drevja.

Pomnite: Podnevi in ob slabem vremenu sedi mirno na listju; ob toplih večerih pa glasno brné leta od drevesa do drevesa.

Kadar ste lačni, greste navadno v kuhinjo k materi, ker veste, da se bo tam gotovo kaj dobilo za vaše lačne želodčke. Pa tudi hrošč je tako pameten, da seda le tja, kjer upa dobiti živeža. Kje dobiva hrošč svoj živež? (Na drevesih.) Kaj pa imajo drevesa spomladi tacega, da bi hrošč

lahko jedel? (Listje in cvetje.) Kaj je torej njegov živež? (Drevesno listje in cvetje.) Na kakšnem drevesu ste ga pa že videli? (Otroci naštevajo razna drevesa.)

Rekli bomo torej: Drevesno listje in cvetje je njegov živež. Najljubši so mu hrast, bukev in divji kostanj, pa tudi sadnemu drevju ne prizanaša.

Kdo mu pa neki pove, kje bo dobil dober grizljaj? Dobri Bog je tudi za hrošča prav modro skrbel. Dal mu je dobre pomočnike, ki mu izvrstno služijo pri iskanju živeža. Kaj menite, kateri so neki tisti pomočniki, ki mu pomagajo iskati živež? Katere dele telesa rabiš ti, kadar kaj iščeš? (Oči.) Ali ima tudi hrošč oči? Poglejte, kje jih ima? Kakšne so v primeri z njegovo glavo? (Velike.) Kakšne so pa po barvi? (Črne.) Vsi ste že videli ljudi, ki nosijo očala. Čemu jih neki nosijo? (Da bolje vidijo.) Zakaj pa skozi očala bolje vidijo? (Ker jim steklo, ki je v očalih, vse poveča.) Učenjaki imajo pa še prav posebne priprave, ki jim tudi prav majhne, zelo drobne reči pokažejo v zelo veliki meri. Taka priprava se imenuje drobnogled. In skozi tak drobnogled so učeni možje ogledovali tudi oko rjavega hrošča. Videli so, da je hroščovo oko sestavljeno iz samih šesterooglatih ploščic. Glejte, tako-le! (Učitelj nariše na tablo ali pokaže na podobi.) Ali vé kdo, kje vidimo tudi nekaj tacega? (Satovje.) S temi očmi hrošč prav dobro vidi.

Včasih ti pa v temi pade kaj na tla. Kaj ti pa takrat pomaga iskati izgubljeno reč? (Roke.) Kako pa iščeš z rokami? (Tipam.) Kateri čut je zlasti v prstih posebno dobro razvit? (Tip.) Tudi hrošč ima neko pripravo, s katero tipa, kedar išče živeža. Pokažite oni del hroščevega telesa, s katerim tipa. Ker s tem tipa, bomo to imenovali tipalnice. Oglejmo si jih natančneje! Še prej pa pogledajte moj prst! Lahko ga na več krajih ukrivim. Kako imenujemo ta del prsta, kjer ga lahko ukrivim? (Člen.) Prst ima več členov, je členast. Ali ne vidimo tudi na tipalnicah več členov? Kakšne so torej tipalnice? (Členaste.) Na koncu tipalnic pa vidimo še nekaj. Le dobro jih pogledajte! Videli bodele prav majhne listke. Rekli bomo: tipalnice so na koncu listaste. Kakšne so torej tipalnice? (Členaste, na koncu listaste.) Kateri čut morajo imeti hrošči v tipalnicah? (Tip.) Hrošči pa s tipalnicami tudi vohajo; zato jim pri iskanju živeža še posebno dobro služijo.

Pomnite: Pri iskanju živeža mu posebno dobro služijo velike, črne in sestavljene oči ter členasti, na koncu listasti tipalnici.

Ali ste že videli mačko, kako spretno pleza na drevo? S čim se pa oprijemlje tako dobro, da ne pade vznak? (S kremplji.) Sedaj pa denite hrošča na roko (na drevesni list) ter polagoma nagnite roko (list). Kaj opazite? (Da se hrošč dobro drži.) Rjavi hrošč leze lahko tudi po poševno in navpično visečih listih in vendar ne pade raz njih. S čim se pa on oprijemlje? (S kremplji.) Poiščite njegove kremplje! Ali so tudi tako veliki kakor mačkini? Kako jih bomo torej imenovali, ker so zelo majhni? (Krempljci.) Koliko pa jih ima na vsaki nogi? (Po dva.) Ali ste kaj čutili, ko ste

imeli hrošča na roki, kakšni so njegovi krempeljci? (Ostri.) Poglejte jih pa še natančneje, znabiti mi boste povedali še kaj o njih; kakšni so še? (Ukrivljeni, kaveljčasti.) Kakšni so torej krempeljci? (Ostri in kaveljčasti.) Kje pa imajo živali svoje kremplje? (Na nogah.) Koliko nog pa ima hrošč? Koliko parov je to? Ponovi še enkrat, kakšne so tipalnice? (Členaste . . .) Poglejte, ali imajo znabiti tudi noge več členov? Kakšne so torej tudi noge? (Členaste.) Povejmo sedaj, s čim se hrošč oprijemlje listov?

Listov se oprijemlje z ostrimi, kaveljčastimi krempeljci, ki jih ima na treh parih členastih nog.

Sedaj vas bom pa nekaj prav posebnega vprašal. Pazite! Ko pridete po končanem pouku precej lačni domov, vam vaša skrbna mati brž dajo kos kruha, včasih tudi jabolko ali kaj drugega dobrega. To vam gre v slast! Radoveden sem pa, ali mi zna kdo povedati, kako jeste? Kaj storite najprej in kaj potem? (Učenci bodo gotovo začudeni gledali, ker niso o tem še nikdar razmišljali; toda če jim učitelj malo pomaga, bodo gotovo povedali, da najprej s sprednjimi zobmi nekaj od kosa odgriznejo, nato isto s stranskimi zobmi dobro prežvečijo [zdrobé, zmeljejo] ter naposled zavžijejo). Skoraj prav tako je tudi rjavi hrošč. Njegova usta sicer nimajo nič zob, pač pa imajo dvoje čeljusti. (Tu imej učitelj sliko, ki v velikem merilu predočuje hroščeva grizala, ker jih je pri pravem hrošču težko dobro opazovati.) Glejte, to so njegove zgornje čeljusti. Kateremu orodju so precej podobne? (Kleščam.) Kaj pa kovač dela s kleščami? (Prime železo, odščipne žrebelj . . .) Kaj pa hrošč odščipuje s svojimi kleščam podobnimi čeljustmi? (Liste, cvet.) Koliko pa odščipne naenkrat? (Prav malo.) Rekli bomo, da odščipuje delce listov in cvetov. Tak majhen delec, ki ga je od lista ali cveta odščipnil, pa pošlje potem spodnjim čeljustim. S temi ga dobro zgrize in premelje. Ker s spodnjimi čeljustmi grize, pravimo, da so grizoče čeljusti.

Pomnite: Z zgornjimi, kleščam podobnimi čeljustmi odščipuje delce listov in cvetov ter jih z grizočimi spodnjimi čeljustmi dobro premelje.

Ali je pa to koristno za drevesa, ako jim rjavi hrošči objedajo listje in cvetje? Zakaj ni to koristno? (Ker ne morejo dobro rasti; brez cvetja tudi sadu ni.) Kakšen je torej rjavi hrošč?

Rjavi hrošč je zelo škodljiv.

Posnetek: Sedaj bomo še enkrat ponovili, kar smo doslej slišali o rjavem hrošču. — 1. Kdaj prileze rjavi hrošč iz zemlje? — 2. Kaj stori nato? — 3. Kaj ima pod trdima, roženastima pokrovkama? — 4. Kaj dela podnevi in kaj zvečer? — 5. Kaj je njegov živež? — 6. Kaj mu pri iskanju živeža posebno dobro služi? — 7. S čim se oprijemlje listov? — 8. Kako je? — 9. Kakšen je rjavi hrošč?

Se ponovi večkrat; v začetku na stavljena vprašanja, pozneje pa le po na tabli napisani sliki.

B. Šematični opis.

Oglejmo si rjavega hrošča še nadalje. Poglejte ga tu, kako počasi leze! Ali ste pa že opazovali kdaj mravlje? Ali tudi mravlja tako počasi leze? In če primerjate konja in vola: kako gre konj? in kako vol? Kaj je vzrok, da se nekatere živali premikajo le počasi, druge pa hitro? Nekatere imajo bolj drobno, gibčno, druge pa bolj debelo, okorno telo. Kakšnega telesa je torej rjavi hrošč?

Rjavi hrošč je okornega telesa.

Katere dele telesa ima mačka (ali pa katera druga žival, ki so se o njej otroci uže učili)? Tudi hroščevo telo ima tri glavne dele. Ta — prvi del — bodele sami znali imenovati. Kako se imenuje? (Glava.) Kaj ima hrošč na glavi? Kako pa imenujemo ta del svojega telesa, ki ga imamo prav blizu pod glavo? (Učitelj pokaže svoje prsi.) Pri hrošču pa imenujemo drugi del telesa oprsje. (Se pokaže.) Kateri udje se drže oprsja? Zadnji del hroščevega telesa se pa imenuje zadek. (Se pokaže.) Katere dele ima telo?

Telo ima glavo, oprsje in zadek.

Ker o zadku nismo še ničesar slišali, pa si ga sedaj malo natančneje oglejmo. Kakšen je konec zadka? (Špičast.) Ali vé kdo, kako se špica še drugače imenuje? (Ost.) Ta ost je pa tudi precej dolga. Kam je pa zavihana? (Navzdol.) Rekli bomo torej:

Zadek se okončuje v dolgo, navzdol zavihano ost.

Sedaj pa pogledjmo, kakšne barve je rjavi hrošč? Le dobro pogledjte posamezne dele ter mi povejte, kakšne barve so. (Otroci ogledujejo hrošča ter pripovedujejo. Učiteljeve pomoči bodo potrebovali pri belih pegah ob straneh zadka.) Katero barvo pa vidite ob straneh zadka? (Belo.) Kako pa imenujemo one rjave pike, ki jih imajo nekateri otroci po obrazu? (Pege.) Tudi pri hrošču imenujemo te bele lise pege. Koliko oglov pa ima vsaka pega? Kakšne so torej? (Trioglate.) Kaj ima ob straneh zadka? (Trioglate, bele pege.) Združimo sedaj to, kar smo povedali o barvi rjavega hrošča.

Rjavi hrošč je sploh črne barve, samo pokrovki, ti-palnici in noge so rjave; ob straneh zadka pa ima trioglate, bele pege. Zakaj se imenuje ta hrošč „rjavi“ hrošč?

Kaj je konj? Kaj pa vrabec? Kaj je ščuka? Kaj je gad? Kdo pa zna povedati, kaj je rjavi hrošč? (Najbrže nobeden; tedaj naj učitelj sam pove.)

Rjavi hrošč je žuželka. Ali poznaš še katere žuželke?

Posnetek: Ponovimo, kar smo še povedali o rjavem hrošču! — 1. Kakšnega telesa je rjavi hrošč? — 2. Katere dele ima telo? — 3. V kaj se okončuje zadek? — 4. Kakšne barve je rjavi hrošč? — 5. Kaj je rjavi hrošč?

Ponavlja se v začetku na stavljena vprašanja, pozneje pa le po na tabli napisani sliki.

(Konec.)

Slovstvo in glasba.

Dva nova molitvenika za šolsko mladino.
 — Na molitvenih knjižicah Slovenci nismo baš trpeli pomanjkanje. Veliko jih je, z lepimi naslovi, lepo vezavo in večkrat tudi z dovolj lepo vsebino. A žal, da je tudi pri nas na to stroko knjigotrštva preveč vplivala trgovska špekulacija in da se je pri sestavi molitvenikov preveč samovoljno in površno postopalo. Zlasti ni bilo molitvenika, bi bi bil docela primeren šolski mladini, in ki bi se mogel splošno vpeljati. Temu nedostatku je odpomogel gimnazijski profesor dr. Gregorij Pečjak in sestavil dva šolska molitvenika, enega za mlajše učence, drugega za odraslo mladino. O namenu in sestavi molitvenikov piše sam v:

„Naznanilu gospodom katehetom“:

„Čim bolj se katehet zaveda svoje vzvišene pa odgovorne naloge pri vzgoji mladine, tem težje je pogršel, da katehetje nismo mogli dati učencem skupnega molitvenika. Po mnogih ovirah in skoro nepremagljivih težavah je zdaj tak molitvenik izšel. Sestavljen ni po željah enega kateheta, temveč po mnogostranskem posvetovanju z različnimi tovariši. Ker bo molitvenik tem več koristil, čim bolj bo razširjen, zato ga vsem gg. tovarišem priporočam z nekaterimi pojasnili:

„Dober molitvenik“ mora človeka spremljati skozi vse življenje. Katehet mora otroka tako vzgojiti, da bo ves čas svojega življenja lepo opravljal svoje verske dolžnosti; zato pa potrebuje knjige, ki bo sadove njegovega truda ponesla iz šole tudi v življenje. Ako bi se torej kot skupen molitvenik za šole vpeljala otročja stvarca, ki jo otrok precej zavrne, ko zapusti šolo, bi bilo pomagano le katehetu v šoli, ljudstvu pa ne dosti. Molitvenik torej mora biti obsežen, resen, primeren tudi za odrasle.

Toda molitvenik za šolo mora biti vendarle lahko umeven, majhen in po nizki ceni, da ga je mogoče razširiti med otroke ljudskih šol.

To sta dve težki zahtevi, a nujni obe. Vrhutega imamo še tretjo težavo, da mladenič „šolsko“ knjigo gotovo zavrže kot otročjo, čeprav bi bila tudi za odrasle primerna.

Iz teh vzrokov smo bili prisiljeni, da smo priredili dva molitvenika: enega za nižje raz-

rede, drugega za najvišje razrede in odrasle sploh.

„Šolski molitvenik“ ima le najpotrebnejšo vsebino, vendar pa tako, da za ljudske šole v resnici zadostuje (tudi za prvo sveto obhajilo). Vsebina:

Najpotrebnejše molitve (iz novega dodatka katekizma.) Veni S. Spiritus s slovenskim prevodom. Asperges in Vidi aquam s prevodom. Dve maši. Mašne in obhajilne pesmi. Sveta birma. Sveta pokora. Sveto Rešnje Telo. Počeščenje presv. Rešnjega Telesa za molitev po dveh zborih. Šestnedeljska pobožnost. Popoldanska služba božja: blagoslov, 4 litanije, križev pot, cerkvene molitve o praznikih. Pesmi za razne prilike.

Ves molitvenik je tesno naslonjen na katekizem, in molitve so vzete zlasti iz obrednih knjig.

Ker verske vaje tudi za otroke ne smejo biti nikdar igrača, zato so molitve vseskozi resne, častitljive tudi za odrasle. Kar je za otroka težjega, jim bo katehet v šoli razložil, kolikor bo primerno posameznim razredom.

Poleg tega molitvenika je obenem tiskan večji molitvenik „Večno življenje“. Ta ima vso vsebino Šolskega molitvenika, obenem pa je toliko razširjen, da bo koristen, zanimiv in priljubljen tudi odraslim.

Vsebine ima več: Maša na čast Srcu Jezusovemu, kakor jo moli mašnik. (Vse kar se poje, je tiskano tudi v latinskem jeziku.) Maša na čast brezmadežni Devici. Maša za verne duše v vical. Kratki krščanski nauk iz katekizma. Cerkevno leto z liturgičnim poukom, molitvami in pesmami. (Sprejete so skoraj vse pesmi iz Ljudske pesmarice.) Koledar cerkvenih praznikov. Za gimnazijske dijake nekaj molitev in pesmi v latinskem jeziku, očenaš tudi v grškem in staroslovenskem.

Posebno vrednost ima ta molitvenik za gimnazijo in za vse druge šole, kjer se more poučevati liturgika. Cerkevno leto in obred svete maše brez pomoči dobrega molitvenika je katehetu velika muka, sadu pa je malo.

Pomen cerkvenega leta moramo v srce vsaditi že mladini; Kristus naj biva v srcih vernikov, to je namen božjega kraljestva na zemlji; Kristusa v vsej njegovi dobroti, lepoti in ljubezni pa nam kaže cerkevno leto. Zato bodo s pomočjo tega molitvenika tudi katehetje ljudskih šol v zadnjih letih mladino poučili o svetih časih; nekateri učenci si bodo prav zato radi omislili večji molitvenik, vsi pa ga bodo vsaj kasneje prej ali slej dobili v

roke, in tako katehetova beseda ne bo pozabljena. (Namenoma je cerkveno leto tako pisano, da želi še katehetove pomoči, in da ima v kratkih besedah veliko misli.)

Prosimo potrpljenja v stvarih, v katerih ni mogoče vstreti vsem željam.

Več kot dve maši ni bilo mogoče sprejeti v „Šolski molitvenik.“ Za skupno molitev se da lepo porabiti prva kratka maša. Vmes se poje, moli rožni venec, ali pa se po dveh zborih moli oddelek iz „Počeščenja presvetega Rešnjega Telesa.“

Za skupno molitev so mnogi odstavki označeni z odmori (znamenje je —). To je potrebno, ker naša navadna ločila niso vselej prikladna znamenja za odmore, in tudi za vsako priliko enaki odmori niso prikladni: za slovesno molitev velikih zborov morajo biti prav kratki. Noče pa molitvenik katehetu truda olajšati, temveč pomagati, da bo otroke naučil lepo moliti. Zato odmori niso enakomerni in vselej kratki, temveč razdeljeni po pomenu. Včasih so tako redki, da bodo otroci komaj izgovorili cel odstavek; a pri učenju jim katehet tak odstavek še enkrat predeli, kadar pa bodo dobro znali, bodo izgovorili skupaj, kar ima zase svoj pomen. Le taka molitev more srce blažiti, in taka se ponese tudi v življenje. Ne strašimo se truda, Bog je naš plačnik.

Nekateri katehetje so želeli molitvenika z mnogimi nauki. Hvalevredni so taki molitveniki, a za šolo je treba previdnosti. Preobili nasveti in za večino neizvršljiva navodila več škodujejo, kakor koristijo. Šolski molitvenik ima le potrebne stvari, katehetu pa pušča prostost. Zlasti skrbno sta molitvenika pregledana, da ne bo učenec iz njih povzel takih dolžnosti, kakršnih v resnici ni. Dobri sveti, ki se preveč ponujajo, človeka razvadijo, da tudi zapovedi ne vzame za resno dolžnost.

Od mnogih strani so se slišale želje, naj se katekizem še kaj popravi. To ni mogoče. Samo za Dodatek katekizma, ki se ni strinjal s katekizmom in ga je bilo treba izpopolniti, so trpela pogajanja nad dve leti. Katekizem ostane, v novi izdaji dobi samo nov, jako pomnožen „Dostavek“; spredaj se bo samo to popravilo, kar je odobreno z novim Dostavkom: samo neznatne stvari, ki ne bodo nikogar motile. Oba molitvenika imata vse molitve novega dostavka, namreč: Najpotrebnejše molitve, stran 1—34; Kratke mašne molitve, stran 49—54; in Molitev po sveti maši,

stran 90—92, oziroma 154—156). Molitve je torej treba učiti iz molitvenika, dokler ne bodo vsi otroci imeli katekizma s popravljenim in pomnoženim Dostavkom. V olajšanje mučnega prehoda k novemu besedilu bo v kratkem tiskana tudi posebna priročna brošurica „Najpotrebnejše molitve“. Tudi molitvenik za cerkev bo kmalu dotiskan z enakimi molitvami kakor so v Šolskem molitveniku. Izpremembe, ki so se v soglasju z drugimi škofijami sprejele, niso nastale iz želje po popravljanju, temveč zato, da bi bilo poslej vednih izprememb konec, in pa zaradi edinosti, kakršno je ukazala skupščina za svete obrede. — (5. avg. 1898.)

Naročanje in cene.

Vsa zaloga obeh molitvenikov se je izročila „Katoliški Bukvarni“ in pa „Prodajalnici katoliškega tiskovnega društva“ v Ljubljani v prodajo. Tvrđki sta se zavezali, dajati na 10 naročenih izvodov enega, na 20 pa tri proste iztise kot nameček; nista pa dolžni trpeti poštnih stroškov.

Darovani izvodi so namenjeni za revne učence kot darilo; lahko pa katehet ceno darovanih molitvenikov razdeli in tako ceno še bolj zniža.

Šolski molitvenik: v rdeči obrezi = K — 80
 „ „ „ zlati „ = „ 1'20
Večno življenje: v rdeči obrezi = K 1'20
 „ „ „ zlati „ = „ 1'60

Vse te vrste so vezane v pergamoid, ki je lep in trden skoro kakor chagrin; ostane lep, če se tudi kaj zmoči. Oblika je priročna v kljub bogati vsebini, ker sta tisek in papir jako lična.

V Ljubljani, 28. aprila 1905.

Dr. Gregorij Pečjak,
katehet.

Letni časi. Spevoigra. Dvo- in triglasni zbori s samospevi, dvospevi ter z deklamacijami, uravnani za spremljevanje na klavirju ali harmoniju. Slovenski mladini poklonil Anton Kosi. Str. 20. Cena 3'20 K. — Splošna sodba je, da se glasba pri vzgoji in v šoli vse premalo uvaža, dasi je ravno glasba eno najboljših, najljubkejših in najbolj uspešnih odgojevalnih sredstev. Nele da se vzbuja z glasbo pri mladini veselje do lepe umetnosti, do narodnega petja, ki propada bolj in bolj, in do

šole sploh, ampak glasba je tudi eno najizvrstnejših sredstev v boju proti izprijenosti, ki je žalibog večkrat že med šolsko mladino zelo razširjena. Gotovo so napeljale te misli za mladino požrtovalnega gospoda Kosi-ja, da se ni ustrašil truda zložiti, ozir. prirediti za šolsko mladino prvo slovensko spevoigro, ki naj bi povzdignila gojenje glasbe v šoli. — Spevoigra je razdeljena na štiri glavne dele: pomlad, poletje, jesen in zima. Vsak posamezni del sestoji iz dveh deklamacij in pevske točke. Prva deklamacija je za deklico, druga za dečka. Petje sestoji iz dvo- in triglasnih skladbic različnih skladateljev. Kot konec je pridejana še deklamacija „Iz južnih dežel“ in ena pevska točka. — Hvalevredno se nam zdi od gospoda

skladatelja, da je priredil lahko spremljevanje, ker le tako je uspeh gotov in le tako morejo spevoigro porabiti glasbeno srednje izobraženi učitelji, kakor so po veliki večini. A kljub tej lahkoti je spremljanje na večih mestih jako ljubko. Besedilo je izbrano in lahko razumljivo. Posebno ugajajo nekatere deklamacije. — Cena je v primeri z drugimi posebno slovenskimi muzikalijami nizka. Pevsko besedilo z deklamacijami je izšlo v posebni lični brošurici, ki stane 24 vinarjev. V pevski partituri ni deklamacij. Naroča se v Središču na Štajerskem. — Želeti bi bilo, da bi se spevoigra udomačila po naših šolah in da bi posebno pri šolskih veselicah nikjer ne manjkalo te točke. Z.

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe. (Kranjsko): Definitivno so bili nameščeni: gdč. Katarina Valenčič na Premu, gdč. Stefanija Kokalj v Košani, gdč. Marija Močnik v Žireh in g. Anton Šeme v Starem trgu pri Ložu. Suplentinja na ljudski šoli v Dobropoljah, gdč. Marija Pogačnik je premeščena kot začasna učiteljica v Loški potok. Suplentinja na štirirazrednici v Cerknici, gdč. Antonija Hribar je imenovana za provizorično učiteljico ravnotam. — (Štajersko): Za učitelja na šoli v Sjelu je imenovan definitivni učitelj g. Ivan Mohorc, za učitelja na šoli pri Sv. Petru pod Svetogoro je imenovan definitivni učitelj v Dobju g. Franc Gostinčar, na šolo v Sromlje pride učiteljica gdč. Marija Cerček, v Lemberg pa definitivna učiteljica ga. Marija Zidar roj. Leinfellner. — (Goriško): Stalno so nameščeni: Nadučitelj v Ozeljanu g. Josip Urbančič za nadučitelja v Biljah, za učitelja-voditelja v Gabrijah pri Ajdovščini g. Jos Bric, za učitelja-voditelja v Vrtovinu g. Francišek Zorn; za Lokve gdč. Jadviga Strel in za Plave g. Anton Mu-

sič. Stalno so tudi nameščeni g. Josip Drovenik v Renčah, g. Makso Kuntih v Solkanu, gdč. Angela Šusteršič v Rihenbergu, gdč. Rožica Bizjak v Dornbergu, gdč. Franja Krajnik v Kanalalu, gdč. Zofija Vilhar v Mirnu, gdč. Katarina Bostjančič na Dolu, gdč. Ernesta Blažica v Grgarju, gdč. Ljudmila Eržen v Ozeljanu, g. Marija Kováčič v Ročinju — (Koroško): Nadučitelji so postali: v Pontablju g. Oskar Winnar iz Pliberka, v Bukovju ondotni učitelj gosp. Ivan Peternel, v Bistrici g. Rudolf Schwarz. V Bleibergu je postala učiteljica gdč. Margareta pl. Fladung. Službeno je premeščen podučitelj gosp. Leopold Samonig iz Moklič v Škocijan.

Obrtno šolo za rudarje so ustanovili v Trbovljah. Učni jezik bo baje nemški, in uspehi? — Menda zelo dvomljivo.

Ustanove. Za l. 1905 se razpisujejo iz premoženja nekdanjega vrtnarskega društva v Ljubljani ustanovljene tri ustanove po 75 K 60 h za ljudske učitelje. Pravico do teh ustanov imajo ljudski

učitelji, ki posebno skrbno gojé šolski vrt ter se pridno pečajo s poukom v zelenjadarstvu in sadjarstvu. Prošnje je vložiti do 15. maja 1905 pri predstojnem okrajnem šolskem svetu

Razširjene šole. Dvorazrednice v Komendi, Suhorju in Breznici se razširijo v trirazrednice. Tudi dvorazrednica v Ajdovščini se razširi v trirazrednico, enorazrednici v Št. Jurju in v Desklah pa se razširita v dvorazrednici.

V stalni pokoj je stopila gdč. Josipina Fortuna, učiteljica v Cerknici

Avanzovanje na Goriškem. Iz II. plačilne vrste sta se premaknila v I. gg. Frančišek Vilhar in Ivan Zorn, iz III. plačilne vrste v II. pa gg. Anton Krmac, Rudolf Vižintin in Josip Bitežnik.

Zaprte šole. Zaradi škrlatinke je bila za 14 dni zaprta šola v Vel. Laščah in do 14. t. m. je bila zaradi iste bolezni zaprta tudi šola v Grahovem.

Nova šola. C. kr. deželni šolski svet je dovolil, da se ustanovi v Jaršah dvorazrednica.

Osebnosti Občinski zastop mesta Idrije je imenoval dosedanjega suplenta na idrijski mestni realki, g. Matijo Pirca, pravim realčnim učiteljem. Podobar g. Alojzij Repič z Vrhpolja pr. Vipavi je imenovan učiteljem na c. kr. umetnostrokovni šoli v Ljubljani. Kanonik tržaškega stolnega kapitelja, g. Ivan Butti gnoni je imenovan katehetom na c. kr. italijanskem gimnaziju v Kopru. — C. kr. okrajnim šolskim nadzornikom za nemške šole v okrajih Kočevje, Novo mesto in Črnomelj je imenovan g. Rud. Peertz, c. kr. profesor na ljubljanskem učiteljišču

Umrl je pomožni učitelj za mariborsko okr. glavarstvo, g. Fran Breznik.

Pouk v deških ročnih delih. Društvo za deška ročna dela na Dunaju priredi od 17. julija do 13. avgusta t. l. v

svoji šolski delarni, VII. okraj, Zoller-gasse št. 41, tečaj za izobrazbo učiteljev deških ročnih del Učiteljem, ki se želé tega tečaja udeležiti, naznanjajo se sledeče določbe: 1. Pouk v tem tečaju je brezplačen. 2. Vadi se v deških ročnih delih vsak dan, izvzemši nedelje, ki so popolnoma proste, od 7. ure zjutraj do 11. ure dopoldne in od 2. do 5. ure popoldne. Dva dneva v tednu so od 11. do 12. ure dopoldne predavanja. 3. Koncem tečaja dobé udeležniki izpričevala o obisku in uspehu. 4. Poučuje se v mizarstvu, modeliranju, rezbarstvu in lepljenstvu. Vsak udeležnik si izbere dva predmeta, v katerih se vadi v enem dopoldne, v drugem popoldne. 5. Tvorivo in potrebno orodje, izvzemši mero, šestilo in svinčnik, dobi vsak udeležnik v šoli, za kar se plača za dobo tečaja 12 K. 6. Izgotavljeni predmeti so lastnina udeležnika, vendar pa si sme vodstvo tečaja od vsakega udeležnika pridržati po en predmet za šolsko zbirko. 7. Vodstvo tečaja preskrbi udeležnikom cenena stanovanja ter daje primerne nasvete gledé cenene hrane itd. 8. Priglase sprejema do 15. junija t. l. ravnatelj Alojzij Bruhns, Dunaj, VII/1., Neubaugasse 42

Odlikovanje. Cesar je podelil nadučitelju g. Tomažu Lesjaku v Škocijanu povodom umirovljenja zlat zasluzni križec. — Častnim občanom je imenoval občinski zastop v Tomaju g. nadučitelja Antona Benigerja. Gospod odlikovanec deluje že 33 let v tomajski občini. — Občina Kog je imenovala častnim občanom g. Ernesta Slanca, nadučitelja pri Sv. Bolfenku blizu Središča

Šolske razstave v Ljubljani. Koncem tekočega šolskega leta se otvorijo na ljubljanskih mestnih ljudskih šolah sledeče razstave: Na I. mestni deški ljudski šoli (na Ledini) bo od dné 16. julija do 16. avgusta t. l. razstava učil za

eno- in petrazrednice. — Na II. mestni deški ljudski šoli (na Grabnu) bo razstava učil za osemrazredn ce, oziroma za meščanske šole. — Na mestni slovenski dekliški osemrazrednici (pri sv. Jakobu) bo razstava risarskih izdelkov vseh slovenskih ljudskih in meščanskih šol v Ljubljani ter razstava učil za nazorni nauk in realije. — Na te razstave opozarjamo že sedaj slovensko učiteljstvo.

Razpisane učiteljske službe. Stalno, oziroma začasno je popolniti nadučiteljski mesti na dvorazrednicah na Bučki in v Bušeči vasi, voditeljski mesti na enorazrednicah v Hrvaškem brodu in Dobovcu ter po eno učiteljsko mesto na Bučki in v Bušeči vasi. Prošnje za te službe je vložiti do 15. maja 1905 na c. kr. okr. šol svet v Krškem. — Na štirirazrednici v Cerknici je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 25. maja 1905 na c. kr. okr. šol svet v Logatcu. — Na trirazredni mešč. šoli v Krškem z nemškim učnim jezikom, s katero šolo je združen enoleten tečaj, je stalno po-

polniti a) mesto ravnatelja z zakonitimi dohodki in s pravico do užitka prostega stanovanja in letne remuneracije 100 K za vodstvo enoletnega učnega tečaja; b) dve učni mesti za jezikovno-zgodovinsko strokovno skupino z zakonitimi dohodki. Prošnje do 29. maja 1905 na c. kr. okr. šol svet v Krškem. — Na štirirazrednici pri Sv. Križu pri Slatini je stalno popolniti nadučiteljsko mesto z dohodki po II. krajnem razredu in s prostim stanovanjem. Prošnje do 20. maja 1905 na krajni šolski svet pri Sv. Križu, pošta Rog. Slatina. — Na štirirazrednici pri Sv. Trojici v Slovgoricah je stalno popolniti učiteljsko mesto z dohodki po II. krajnem razredu. Prošnje do 20. maja 1905 na krajni šolski svet pri Sv. Trojici v Slov. Goricah. — Na štirirazrednici z dvema nemškima paralelkama in z utrakvističnim učnim jezikom v Leitersberg-Krčevini je stalno popolniti učiteljsko mesto z dohodki po II. krajnem razredu. Prošnje do dne 15. maja 1905 na krajni šolski svet v Leitersberg-Krčevini, pošta Maribor.

Drobtine.

Kam plovemo? Za nadzornika nemških šol na Kočevskem je imenovan strasten nacionalen agitator Peerz. V teh šolah se leto za letom germanizira mnogo otrok slovenskih naseljencev, kmetov in delavcev. — Na meščanski šoli v Krškem, kjer se izobrazujejo samo slovenski gojenci, se od učiteljev in ravnatelja pri razpisu služb ne zahteva znanja slovenščine? Kam pridemo še v tej struji?

Predlogi za izboljšanje telesne vzgoje na Dolenjem Avstrijskem. Deželna skupščina dolenjeavstrijskih učiteljev je sprejela sledeče predloge, v ko-

likor se tičejo izboljšanja telesne vzgoje mladeži v ljudskih in meščanskih šolah:

1. Za izdelovanje novega šolskega in učnega reda naj se pozovejo k posvetovanju izkušeni učitelji ljudskih in meščanskih šol a predlog naj se izroči svetu, v katerem bi bili učitelji primerno zastopani.
2. Državnemu zboru naj se zopet predloži zakon o obvezni telovadbi učenk.
3. S soglašanjem dotičnih ministrstev naj se zopet predloži državnemu zboru zakon o čuvanju otrok.
4. Božične počitnice naj se uravnajo, kakor na srednjih šolah.
5. Naredba o uvedbi presledkov med posameznimi učnimi urami se raz-

širi tudi na ljudske šole. 6. Pogoj za odobrenje šolskih knjig, zlasti čitank, je, da se nahajajo v njih poučni članki o zdravstvu, zlasti o alkoholizmu. 7. V učiteljskih naj se poučuje higijena v večjem razmerju. 8. Naj se ukrene potrebno, da se v učiteljskih po veščakih poučuje o jezikovnih hibah. 9. Za učitelje in učiteljice se uvedejo tečaji o šolski higijeni. 10. Razen tega se priporoča uvedba šolskih zdravnikov, kopeli, skrb za mladinske igre, kopanje, plavanje in drsanje, hranjenje ubogih otrok, urejenje otroških vrtcev, počitniške kolonije, bolnice za otroke, podpora za potovanje i. t. d.

Izobrazba obrtniške mladeži v Avstriji. Kako se vedno bolj skrbi za izobraževanje obrtniške mladeži v Avstriji, kaže dejstvo, da so se izdatki za obrtno šolstvo od l. 1896. pa do letos skoro podvojili. L. 1896. se je izdalo 5,149.838 K, l. 1905. bodo znašali izdatki 9,703.348 K. Tudi izdatki za trgovsko izobrazbo so se v istem času od 148.000 K povzpeli do 657.700 K.

Šolska veselica v Spodnji Idriji. Dne 7. t. m. je priredila šolska mladina v Spodnji Idriji prav mično veselico v korist novi šolski zastavi. Šolska soba, v kateri se je veselica vršila, je bila natlačeno polna domačega ljudstva in idrijskih gostov. Mali igralci in pevci so prav dobro rešili svojo nalogo ter so zlasti nekateri prav neustrašeno nastopali v svesti si, da so se dobro naučili dano ulogo. Tudi uspeh pri blagajni je bil jako povoljen in je bil s tem gotovo glavni smoter veselice dosežen.

Avstrijska učiteljsča. Sedaj je v Avstriji 22 nemških, 11 čeških, 5 poljskih, 6 poljsko-rutenskih, 1 nemško-slovensko, 1 slovensko-hrvaško-italijansko, 1 hrvaško in 1 italijansko, skupaj 48 državnih moških učiteljsč ter 10 nemških, 2 češki, 3 poljska, 1 nemško-slo-

vensko, 1 italijansko-nemško, 1 hrvaško in 1 italijansko, skupaj 19 državnih ženskih učiteljsč; torej skupaj 67. Moška učiteljsča obiskuje 8254 gojencev (lani 7791, torej +463), v najvišjem letniku jih je 1724; ženska učiteljsča pa obiskuje 3176 gojenk (lani 3139, torej +37), v najvišjem oddelku jih je 900. Skupno število gojencev in gojenk je 11.430 (lani 10.830, torej +500), v najvišjem letniku 2624 (lani 2421, torej +203).

Učitelj vsled bede zblaznel. V zagrebško bolnico so pripeljali nekega učitelja, ki je zblaznel vsled bede. Nprestano kliče: „Otroci, ne jejte toliko, s čim naj vse to plačam“.

Hrvaško šolo bodo otvorili prihodnje šolsko leto v Opatiji.

Učitelji brez plače. V Lipni v pločki guberniji na Ruskem učitelji že od novega leta niso dobili plače.

Hiter pouk za analfabete. V Brnu je učitelj Cabel kazal svoj najnovejši sistem, kako se analfabeti hitro nauče brati. 18 vojakov se je v pol ure naučilo celo vrsto črk pisati in brati.

Bogat učitelj je živel v ogrski vasi Koronki, ki je ob svoji smrti zapustil 300.000 K imetja. Od učiteljske plače si gotovo ni toliko prihranil.

Gledališče za otroke. Na Dunaju hočejo zgraditi novo gledališče. Občinski svet, ki je podaril podjetniku stavbišče, je sklenil s poslednjim pogodbo, v kateri se določa, da se mora vsak teden najmanj enkrat uprizoriti gledališka predstava za mladež, za katero se mora poslati občinskemu svetu 400 vstopnic za stonj za učence ljudskih, meščanskih in srednjih šol na Dunaju.

Koliko živali je na zemlji? Pariški muzej je sestavil statistiko živalstva. Po tej je na zemlji in v morjih do 400.000 vrst živali, ki so učenjakom znane in so jih že opisali. Že samih žuželk je nad

280.000 različnih vrst, ptičev pa le okoli 13 000 vrst; dalje poznajo 12.000 vrst rib, 8300 vrst plazivcev, med njimi 1610 vrst kač, 50.000 vrst mehkužcev, 1300 vrst dvoživk, 20.000 vrst pajkov, 3000 vrst iglokožcev in 8000 vrst črvov.

Jules Verne. Dne 24. marca t. l. je umrl v Amiensu slavni francoski pisatelj Jules Verne. Ta genijalni Francoz je napisal do devetdeset zvezkov in so bili njegovi spisi početek nove literature. Njegove v vse jezike prevedene povesti čitajo radi stari in mladi. V posebno čast pa mu služi izrek, s katerim je sam označil svoje delo: „Nikdar nisem zapisal vrstice, ki bi je ne moglo čitati vsako dete“. Pisal je sploh za mladino, ki jo je goreče ljubil.

Učiteljske plače v Bosni so se l. 1905. povišale. Voditelj dobiva 1200 K, učitelj 1000 K, začasni učitelj 750 K. Prej so dobivali učitelji desetletnice po 200 K, sedaj dobivajo petletnice po 100 K. Največja učiteljeva plača bode po 30letnem službovanju 1900 K. So pa bosenski učitelji že še slabše plačani, kakor pa kranjski. Ubogi reveži!

Koliko veljajo brezplačna učila? V kantonu Curihu dobé vsi učenci vse učne pripomočke brezplačno. Iz uradnega šolskega lista pa izvemo, da so veljala tiskana učila v primarnih šolah l. 1901 1'22, l. 1902 1'18 in l. 1903 1'09 franka za vsakega učenca; pisalne in risarske potrebščine pa l. 1901 2'42, l. 1902 2'34 in l. 1903 2'26 franka. Za tvorivo pri ročnih delih se je izdalo l. 1901 2'77, l. 1902 2'24 in l. 1903 2'15 franka. Večji pa so bili izdatki v sekundarnih šolah; l. 1903 so znašali za tiskana učila 4'96, za pisalne in risalne potrebščine pa po 7'22 in za delavno tvorivo po 3'12 franka za vsakega učenca.

Šolskim slugam se pa res dobro godi. Uredniki lista „World“ so izra-

čunali, da imajo v New Yorku hišniki mestnih šol najboljšo plačo med mestnimi uradniki, kajti oni dobivajo na leto od 2000 do 7000 dolarjev. — Pa se še kdo čudi, če ima idrijski šolski sluga večjo plačo kakor pa tam nastavljeni učitelji.

Katoliški verouk. Ukaz pruskega naučnega ministra naroča občinskim predstojništvom, da morajo povsod, kjer je dvanajst ali več katoliških šolskih otrok, ali kjer se z združenjem takih otrok iz več šol doseže zahtevano število, skrbeti, da se uvede reden katoliški verouk. Tako bo mogoče tudi v majhnih občinah berlinske okolice uvesti katoliški verouk.

Vzgoja zapuščene mladine. Švicar Zellweger, ki je večji del svojega življenja žrtvoval zanemarjeni mladini svoje domovine, je rekel: „Če tudi zidate hudodelcem palače in lenuhom prisilne delavnice, pa vendar ne bode odstranili niti hudobije pri prvih, niti nagnenja do lenobe pri drugih; dajte pa zapuščeni mladini zdravo vzgojo, pouk in delo, tedaj ste revščini odvzeli njeno želo.“

Vseučilišče v Gradcu. V zimskem tečaju 1904/5 je bilo na graškem vseučilišču 1915 slušateljev. Od teh je bilo 87 teologov, 842 juristov, 322 medicincev, 609 filozofov in 45 farmacevtov.

Domače naloge. Dunajski okrajni šolski svet bo vložil prošnjo na c. kr. nižjeavstrijski deželni šolski svet, da naj izposluje izpremembo ministrskega odloka, ki določa število domačih nalog, v tem smislu, da se bode v bodoče na meščanskih šolah dajala vsak mesec le po ena naloga iz jezikovnega pouka in iz računstva.

Nadzorovanje šol v Severni Nemčiji. Tamošnji nadzorniki nadzorujejo podredene šole nepretrogoma po en do dva tedna. To pa iz vzroka, ker se more učitelja šele tedaj dobro spoznati, ako se

ga dalj časa opazuje v njegovem delovanju. S tem je tudi odstranjena nevarnost, da bi se koga vsled izjemnega slučaja slabo sodilo. Pravemu nadzorniku tudi ni na tem, da bi s svojim nenadnim prihodom presenetil učiteljstvo.

Kranjsko društvo za varstvo živali izdâ za mladino o varstvu živali sledeče nauke I. Živali so božje stvari Bog jih je dal v veselje in korist. Hvali Boga za to njegovo modrost in dobroto in vedno bolj spoznavaj in ceni korist živali. II. Ne delaj brez potrebe nobeni živali bolečin, kajti žival čuti bolečine kakor ti. III. Živali se smejo usmrtiti le zavoljo hrane ali pa, ako ti škodujejo. gledati je pa na to, da jih hitro in brez velikih bolečin usmrtiš. IV. Domačim živalim dajej živež in postrežbo; kajti one so tvoje koristne služabnice. Nikar ne imej živali, ki jih ne moreš dovolj preživiti. V. Vprežnih živali ne smeš čez mero rabiti, ne muči jih z naganjanjem, tepežem, ali da jih pustiš stati v vročini ali mrazu, in ne tirjaj več od njih, kakor zmora njih moč. VI. Ako moraš kako žival kaznovati, ne stori tega v hudi jezi in strasti, kajti žival ni grešila z namenom, marveč ravnala je le po svojem naravnem nagonu. VII. Ljubih in koristnih ptic pevk ne smeš loviti in ne moriti, tudi njih gnezd ne razdirati; to bi bila krivica Bogu in ljudem. VIII. Bolnim in trpečim živalim polajšaj bolečine, kolikor je v tvoji moči. IX. Ako vidiš, da drugi živalim po nepotrebnem delajo bolečine, opominjaj in zadržuj jih. X. Krti in netopirji so poljedelstvu koristni, zato rej jih ne ubijaj. XI. Tudi pri živalih nikoli ne pozabi: „Kar nočeš, da se tebi stori, — ne stori tega drugim tudi ti!“

Dr. Vojislav Bakić. Dne 1. aprila je obhajal profesor pedagogike pri Veliki šoli v Belgradu, dr. Vojislav Bakić tridesetletnico svoje znanstvene in učiteljske

delavnosti. Voj. Bakić je bil rojen dne 22. avgusta l. 1847. na Perni v Gornji Krajini. Ker je imel posebno veselje in posebno nadarjenost za učiteljski poklic, so ga poslali proučevat vzgojeslovje na nemške univerze. Študiral je na lipski in heidelberški univerzi ter je l. 1874. napravil doktorat, za katerega je napisal „Rousseau's Paedagogik“. Leta 1892. je postal profesor pedagogike pri Veliki šoli, kjer deluje še zdaj. V l. 1894—1895 je bil načelnik ministrstva za narodno prosveto. Bakić je uredoval znani vzgojeslovni list „Vaspitač“ in je spisal mnogo strokovnih pedagoških del n. pr. „Pouke o vaspitanju dece u roditeljskoj kući“ (1880). „O mehanizmu u školskoj nastavi“ (1880). „O vaspitnom prilagodjivanju“ (1893). „Opšta pedagogika“ (1897). „Posebna pedagogika“ in drugo.

Šolske vesti s Štajerskega. Nastavljeni so: za šolskega vodjo v Sele-Vrhe gosp. J. Mohorko, učitelj v Št. Jerneju pri Muti, za stalnega učitelja oziroma učiteljico: v Šent Petru pod Sv. Gorami g. Franc Gostinčar iz Dobja, v Žetalah g. Jožef Korban, začasni učitelj istotam, v Kapeli pri Brežicah tamošnji začasni učitelj gosp. Martin Zlatar, v Sromljah gdč. Marija Čuček iz Čadrama, v Zabukovju tamošnja začasna učiteljica gdč. Frančiška Hrovat, v Lembergu ga. Marija Zidar iz Novcerkve pri Vojniku in v Poljčanah tamošnja začasna učiteljica gdč. Amalija Martelanc. Ravnatelj dekliške meščanske šole v Ptujju je postal nadučitelj ondotne češke ljudske šole, Anton Stering. Iz Celja v Gradec pride meščanski učitelj Vincenc Wüstner. Stalni so postali na svojih mestih učitelj J. Roš v Dolu pri Hrastniku ter učiteljici T. Fabjan pri Svetem Lenartu nad Laškem in Josipina Bezta j pri Sv. Vidu pri Planini. Učiteljica Ana Osana je premeščena iz Poj-

čan v Stranjo vas — Razširijo se sledeče šole: Štirirazrednica v Kamnici pri Mariboru v petirazrednico; trirazrednica v Pilštajnu v štirirazrednico in dvorazrednica (nemška) v Storah pri Celju v trirazrednico. Okrajni šolski svet Celjski je izrekel v svoji zadnji seji zahvalo gospodu Erancu Friedrich, načelniku okr. šol. sveta v Libojah, za ustanovitev tamošnje šolarske kuhinje, in tamošnjemu nadučitelju g. Jožefu Košenina za otrokom podeljene obede

Odlikovanje ljudsko-šol. učenca

Jožef Lak, 13 letni učenec slovenske šole v Ormožu, je dobil od c. kr. namestnije v Gradcu talijo za rešitev življenja v znesku 52 K 50 h, ker je 26. julija lanskega leta rešil součenko Terezo Novak, da ni v Dravi utonila 18 aprila t. l., to je zadnji šolski dan pred veliko nočjo, je šolski vodja v navzočnosti vsega učiteljstva, starišev in vseh učencev imenovanemu dečku izročil slovesno dotično hranilno knjižico ter je v svojem nagovoru povdarjal, da pač redkokedaj 13-letni deček dobi enako odlikovanje, ki je čast za njega, za starše, za učiteljstvo in posebno tudi za šolo, na kateri se vzgojuje.

V spomin Schillerjev. Nemci slave letos stoletnico Schillerjeve smrti. V domovini pesnikovi, v kraju Ravensburgu, je predlagal protestantski in katoliški šolski svet, da dobi vsak učenec ljudske šole Schillerjavo spominsko knjigo. Komisija, ki je postavljena za priprave na stoletni jubilej, se je izrekla proti temu predlogu, ker bi nabava toliko knjig preveč stala. Nasprotno pa se je sklenilo na predlog odvetnika Grasselija, da se dá vsakemu otroku klobaso s kruhom.

Grasseli je svoj predlog utemeljil s tem, da je vsakemu otroku gotovo ljubša klobasa s kruhom, nego pa spominska knjiga.

Podržavljenje okrajnih šolskih nadzornikov. — V seji proračunskega odseka je te dni rekel naučni minister Hartel, da bode vlada podržavila okrajne šolske nadzornike.

Nove razglednice. — Ljubljanski trgovec g. I. Bahovec na sv. Petra cesti je zuložil krasne razglednice z izborno zadeto Strossmayerjevo sliko. Isti trgovec založil je tudi razglednice, predstavljajoče tropežno deteljo. Na jednom listu je naslikan ljubljanski mestni trg, na drugem panorama Ljubljane s kamniškimi planinami, a na tretjem naši pesniki S. Gregorčič, dr. Fr. Prešeren in Valentin Vodnik. Te razglednice priporočamo slov. občinstvu.

Pozor šolskim vodstvom! Ker je lepo petje šolske mladine dika in čast vsake šole, opozarjamo sedaj, ko se pričnejo šolarske maše, gg. učitelje in učiteljice na praktično zbirko cerkvenih pesmi. Pesmarica „Priatelj otroški“ si je pridobila splošno zaupanje po svoji izborni vsebini, po lični obliki in, kar je poglavitno, po čudoviti nizki ceni. Dobiva se namreč v Zvezni trgovini (Dr. Hribar) v Celju in Cirilovi tiskarni v Mariboru v trojni obliki: Oblika A: mehko vezan izvod stane 16 vin, oblika B: v platno vezan 24 v, oblika C: elegantno vezan 36 v. K tretji izdaji (1905) „Priatelja otroškega“ se dobi tudi partitura „Veselje angelsko“ po 50 v, s pošto pa 56 v.

Listnica uredništva:

Gospod L. v I. Članka žal nismo mogli v celoti natisniti. Primanjkovalo je prostora. Sicer pa vrednost njegova ni omejena na letošnje leto. Tudi prihodnje leto bode prav prišel.

„Slovenski učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.). Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K. Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren Ivan Rakovec. — Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani. Tiska Katoliška Tiskarna.